

„И ТАКО ДАЉЕ“: У СПОМЕН НА ПРОФ. ДР ПАВЛА РУДЈАКОВА

Павло Рудјаков (1956–2021) доктор је филолошких наука, украјински слависта, књижевни критичар, историчар-балканолог, политиколог, стручњак за међународна питања... Тако обично почиње нека биографска, односно биобиблиографска белешка на Википедији или у штампаном енциклопедијском издању. Међутим, у архиви мојих личних сећања прво би писало овако: „Павло Рудјаков је изванредан интелектуалац, угледан и харизматичан професор, мој ментор у изради мастер рада и докторске дисертације, човек великог срца и истанчаног хумора...“

Једном приликом, пре 20 година, док сам студирала славистику на Институту за филологију Кијевског националног универзитета „Тарас Шевченко“, сревши господина Рудјакова у ходнику алма матер, уобичајено сам га поздравила: „Добар дан, професоре!“ И тај поздрав је прерастао у кратак дијалог. „Добар дан“, одговори професор и настави, „има један мали посао у Кировограду. Трајаће три до четири дана. Да ли бисте хтели да се опробате у консекутивном превођењу? Упознали бисте тамо наше браћу и сестре Србе и сазнали доста тога о украјинско-српским историјским контактима.“ Збунила сам се: „Али тек сам на 3. години. Да ли сматрате да сам спремна за такав посао, да ћу моћи добро да преводим?“ „Обдукција ће показати“, нашалио се професор, „А дотад треба живети, радити, уживати и тако даље.“

23. маја 2021. године сазнала сам да је професор Рудјаков преминуо. У глави ми се усковитлало много успомена, везаних за наше дугогодишње познанство. Запитала сам се да ли овај мајски дан стварно тачка након оног професоровог „и тако даље“.

Далеке 1998. године, кад сам уписала украјинистику и србистику као дво-предметне студије, наша студијска група је била вероватно једна од најмањих, али смо се зато осећали некако посебно јер нам никад није недостајала пажња, подршка, али и захтевност, од стране наших професора српског језика и књижевности – Лесје Стеблине, Олене Дзјубе-Погребњак и Павла Рудјакова. Њихову искрену и несребичну подршку имале су и имају многе генерације србиста и кроатиста – и за време студија, и после њих. Бројне млађе колегинице и колеге добијале су од њих препоруке за посао, али пре свега пристојан пртљаг знања који је важан за професионални старт.

Након поменутог дијалога са професором, отпутовала сам у Кировоград на 4 дана, упознала „браћу и сестре Србе“ из Ансамбла народних песама и игара Крагујевачког КУД-а „Абрашевић“, сазнала сам да се управо захваљујући српским досељеницима појавио на мапи Руске империје, односно на територији садашње независне Украјине, Кировоград.¹ Тада сам наравно стекла и своје

¹ Прво је овде, 1757. године, никла тврђава Свете Јелисавете, чије је подизање руска царица Јелисавета Петровна одобрила на предлог Јована Хорвата, команданта српске војне области Нове Србије, која је на овом подручју настала након сеоба Срба, дозвољених у циљу ојачања одбрамбеног појаса од Татара и Турака. Утврђење је 1775. године добило статус града са именом Јелисаветград. За време совјетске власти променио је неколико назива – Зиновјевск, Кирово, Кировоград. За време совјетске власти променио је неколико назива – Зиновјевск, Кирово, Кировоград. 2016. године град је преименован у Кропивницки, након ступања на снагу у Украјини Закона о декомунизацији.

прво искуство у усменом превођењу. Дакле, проживела сам та четири дана радећи и уживајући, баш као што је професор предвидео.

Ови редови представљају покушај да се још једном захвалим Павлу Рудјакову, изванредном украјинском интелектуалцу, за његов рад, који је био поуздан путоказ млађем нараштају, чији су представници постали професори, научници, преводиоци, дипломате, новинари, политички аналитичари.

Биографски подаци Павла Рудјакова сведоче о његовој стручности и неисцрпној енергији које су му дозволиле да се успешно реализује у неколико професионалних домена.

Дипломирао је србкroatистику на Одсеку за славистику Филолошког факултета Кијевског државног универзитета „Тарас Шевченко“² 1980. године. На Институту за књижевност „Тарас Шевченко“ Националне академије наука Украјине је 1984. године одбранио кандидатску дисертацију под насловом *Украјинско-хрватске књижевне везе у XIX–XX веку*, а 1995. године докторирао дисертацијом *Југословенски (српски и хрватски) историјски роман друге половине XX века: специфичности историјске концепције и наративне структуре*.

Радио је на разним положајима на Институту за књижевност и Институту за светску економију и међународне односе Националне академије наука Украјине (где је у периоду од 1994. до 2003. године био управник Одељења за Европу). Упоредо са професорском каријером на Филолошком факултету Кијевског националног универзитета „Тарас Шевченко“ (1996–2014) афирмирао се на Националном институту за стратешке студије. Од 2014. године био је водећи научни сарадник на Одељењу за историју нових независних држава на Институту за светску историју Националне академије наука Украјине, као и директор Информационо-аналитичког центра „Перспектива“.

Као филолог боље сам упућена у радове којима је професор Рудјаков дао велики допринос украјинској славистици. На Катедри за словенску филологију предавао је историју српске и хрватске књижевности, историју Србије и Хрватске, специјалне курсеве из историје украјинске славистике, као и словенске упоредне књижевности. Пленио је своје студенте занимљивим предавањима, импресивном ширином својих знања, истанчаним осећајем за хумор. Успевао је да заинтересује многе да се баве научним истраживањима. Учио је да се не плаше дискусија и полемика, већ да аргументовано излажу своје мисли, да их бране пред угледним опонентима, макар међу њима био и сам ментор, макар тај ментор био и он сам.

Његова предавања и јавни наступи нису били ограничени зидовима високошколских и научних установа. Од 2001. године Павло Рудјаков био је председник Друштва пријатељства Украјина-Србија и заменик председника Савеза друштава пријатељства са иностранством. Уложио је много труда у развој украјинско-српских културних веза, организовао бројне научне, књижевне и културно-уметничке догађаје и манифестације за промоцију српског језика, књижевности и културе у Украјини, као и подршку српском народу током балканске кризе крајем 20. века. Последњих година као политиколог бавио се питањима европске интеграције, посттранзитног искуства земаља Југоисточне и Централне Европе.

Подједнако су га интересовали књижевност, историја и политичка збивања. У сваком домену којег се дотакла професорова мисао, оставио је веома вредан

² Сада је Катедра за словенску филологију Института за филологију Кијевског националног универзитета „Тарас Шевченко“. Од 1993. године србкroatистика је подељена на Катдри на две студијске групе – србистику и кroatистику.

научни допринос о чему сведочи његова богата библиографија. Павло Рудјаков је аутор више од 450 публикација, међу којима су следеће монографије: *Українсько-хорватські літературні взаємини в ХІХ–ХХ ст.* (Київ, 1987); *Історія як роман: Андрич, Селімович, Крлежа, Црњанський* (Київ, 1994); *Сеоба Срба у Русију у ХVІІІ веку* (Београд, 1995); *Між вічністю і часом: Життя і творчість Іво Андрича* (Київ, 2000); *Історија као роман* (Београд, 2000); *«В службу и вечное подданство...»: Сербские поселения Новая Сербия и Славяносербия на украинских землях (1751–1764)* (Київ, 2001); *Посттранзитний антирадянський світ: 30 років без СРСР* (Київ, 2021). Коаутор је ауторитетног уџбеника *Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.)* (Київ, 2001), који је доживео више издања и којим се већ две деценије служе историчари многих украјинских високошколских установа.

Сад, пишући овај текст, подсећајући се свих ових података, схватам да се то професорово „и тако даље“ заправо не завршава, нема егзистенцијални крај, јер је његов рад подстакао многе да постану професори, научници, преводиоци, дипломате, новинари, политички аналитичари, који сматрају да је била велика привилегија и част упознати Павла Рудјакова и учити од њега.

Нека му је вечан спомен.

Јулија Драгојловић
Универзитет у Београду
Филолошки факултет
Катедра за славистку
julybil@ukr.net